

JYX

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Matthies, Aila-Leena

Title: Sote-uudistus tarvitsee tunnetta, että me omistamme palvelut

Year: 2024

Version: Published version

Copyright: © 2024 kirjoittaja

Rights: In Copyright

Rights url: <http://rightsstatements.org/page/InC/1.0/?language=en>

Please cite the original version:

Matthies, A.-L. (2024, 6.4.2024). Sote-uudistus tarvitsee tunnetta, että me omistamme palvelut. Keskipohjanmaa. <https://www.chydenius.fi/fi/uutinen/aila-leena-matthiesin-kolumni-sote-palvelut-tarvitsevat-jatkossakin-kansalaisten-yhteisvastuullista>

[Etusivu](#)

Aila-Leena Matthiesin kolumni: Sote-palvelut tarvitsevat jatkossakin kansalaisten yhteisvastuullista omistajuutta

Kolumni on julkaistu 6.4.2024 Keskipohjanmaa-lehdessä.

Julkaistu 10.4.2024

Kokkolan Sosiaalitoiminnan Tuki ry, myöhemmältä nimeltään Ventuskartano ry on ollut merkittävä esimerkki pienen ihmisen hädän nostamisesta yhteisen toiminnan kohteeksi. Se kuvastaa myös sellaista suhdetta kansalaisten vapaaehtoistoiminnan ja julkisten sosiaalihuollon välillä, joka tekee hyvää demokratialle. Ventuksen perinnönjakajilla ja päihde- ja mielenterveyspalvelujen uusilla toteuttajilla on nyt edessä haaste jatkaa tehtävää kunniakkaasti edelleen pienen ihmisen hätään vastaten.

Toisin kuin monissa muissa Euroopan maissa, meillä ei ole ollut aikoinaan rikasta aatelistoa perustamassa yksityisiä palveluja, lukuunottamatta tehtaiden patruunoiden paikallista sosiaalista toimintaa.

Pohjoismaisille hyvinvointipalveluille on erityistä, että ne ovat alun perin rakentuneet alhaaltapäin erilaisten kansalaisliikkeiden toimesta. Hyvinvointivaltio on lopulta kansalaisten rakentama projekti. Toisin kuin monissa muissa Euroopan maissa, meillä ei ole ollut aikoinaan rikasta aatelistoa perustamassa yksityisiä palveluja, lukuunottamatta tehtaiden patruunoiden paikallista sosiaalista toimintaa. Monet nykyiset lakisääteiset palvelut ovat syntyneet ensin paikallisten yhdistysten tai muiden kansalaisryhmien käynnistämänä. On havahduttu epäkohtaan, johon puuhanaiset ja -miehet ovat tarttuneet, hankkineet kenties yksityistä ja julkista rahoitusta, kehittäneet tarpeenmukaisia ratkaisuja. Lastenkodit, vanhainkodit, vammaishoidon laitokset, ensikodit, äitiys- ja lastenneuvolat, päihdehuoltokodit, kotipalvelut, kuntoutuslaitokset ja veteraanitalot ovat esimerkkejä kansalaisten ja aatteellisten järjestöjen aktiivisuudesta ja toimintamalleista.

Myös valtiovalta ja elinkeinoelämä hyötyvät siitä, että yhteiskunnassa on toimivat reagointikanavat ja valmius kansalaistoimintaan, ennen kuin ongelmat alkavat kuumottaa yhteiskuntarauhaa.

Sosiologi Martti Siisiäinen on kuvannut, miten Suomen vilkas yhdistyskenttä on ollut myös merkittävä demokratian uusintamisen kanava aina autonomian ajoista lähtien. Elävä demokratia edellyttää, että koko ajan syntyy ruohonjuuritasolta uusia ryhmittymiä ja liikkeitä, jotka haastavat aikaisempia rakenteita, nostavat esiin korjausta vaativia epäkohtia, ja kehittävät niihin ratkaisuja. Yhdistystoiminta on ollut myös tärkeä demokratiakoulu osallistujilleen. Sieltä on noustu kunnanvaltuustoon ja aina eduskuntaan saakka. Myös valtiovalta ja elinkeinoelämä hyötyvät siitä, että yhteiskunnassa on toimivat reagointikanavat ja valmius kansalaistoimintaan, ennen kuin ongelmat alkavat kuumottaa yhteiskuntarauhaa.

Vaikka monet palvelut ovat siirtyneet osaksi julkista järjestelmää, kansalaisilla on parhaimmillaan säilynyt tuntuma palvelujen yhteistä omistamisesta. Näenkin suomalaisten hyvinvointipalvelujen piilevänä voimavarana ja menestyksen selittäjänä sen, että sekä kansalaiset että palvelujen työntekijät ovat sitoutuneet niihin. He haluavat tietää, mitä meidän rahoilla, meitä varten syntyneille palveluille kuuluu ja mitä niille tehdään. Monella naisvaltaisella sote-työpaikalla on otettu kokonaisvaltaista huolehtimisvastuuta asiakkaista ja koko palvelusta laajemmin kuin pelkkänä leipätyönä. 'Meidän talon'

kehittämistä on riittänyt yli työaikojen, kun on voinut vaikuttaa siihen, miten työtä parhaiten tehdään.

Ei ole näkyvissä, että some-huutelu voisi uudistaa yhteiskunnan rakentavaa demokratiaa vastaavalla tavalla.

Nyt on pidettävä huolta siitä, että sote-uudistuksen ja hyvinvointialueiden myötä tätä voimavaraa ei hävitetä. On huolestuttava siitä, jos monet työntekijät eivät enää koe samaistuvansa työpaikkaansa, vaan siitä puhutaan nyt 'heidän talonaan', jossa olen vain töissä – jos enää kauaa olen. Jos ei voida vaikuttaa työn järkevään tekemiseen, ja päätökset tulevat yksisuuntaisesti ylhäältä, myös työuupumus vaanii lähellä. Tällainen sosiaalisen pääoman menetys on yhteiskunnassa myös taloudellisesti kauaskantoinen eikä ole millään korvattavissa. Ei ole näkyvissä, että some-huutelu voisi uudistaa yhteiskunnan rakentavaa demokratiaa vastaavalla tavalla.

Yhä suurempiin yksiköihin keskittyvä, ylhäältäpäin johdettu ja digitalisoituva sote-järjestelmä etäännyy helposti paikallistuntemuksesta. Silloin edustuksellisen vallan käyttäjillä on kova vastuun paikka, jos ei tehdä korjausliikkeitä. Siksi tarvitaan rinnalle uudenlaisia suoran ja uusiutuvan vaikuttamisen rakenteita, jotka pitävät silmällä sekä paikallisia tarpeita että yhteisten varojen käyttöä. Sitä paitsi kansalaistoiminnassa ihmiset voivat löytää itsestään ja toisistaan uusia kykyjä ja mielekkyyttä elämään.

Vaikka Ventuskartanon toiminta päättyi, tarvitaan edelleen uusia vaikuttamisen ja yhteenliittymisen muotoja varsinkin niiden puolesta, joiden ääni ei muuten kuulu. Toivottavasti kenenkään ei pidä enää menehtyä pakkaseen tai kaltoinkohteluun, ennen kuin kanssaihminen yhteisvastuu herää.

Aila-Leena Matthies, professori
Sosiaalitieteiden yksikkö, Kokkolan yliopistokeskus Chydenius

Jaa tämä artikkeli

Käyntiosoite

Talonpojankatu 2B, Kokkola

Postiosoite

PL 567, 67701 Kokkola

Laskutusosoite

Y-tunnus: 0245894-7

Yhteystiedot

(06) 8294 111 (vaihde),

chydenius-info@jyu.fi

Seuraa meitä

[Tietosuoja](#)

[Saavutettavuusseloste](#)

[Henkilökunnan kirjautuminen](#)

[Evästeasetukset](#)